

kuvallisen esityksen konventioihin kuin kuvan todellisuusefektiin (esimerkiksi voidaan ottaa rockvideot). Tämä ei mitenkään kumoa Craryn ajatusta katseen subjektiivisuuden kehittymisestä, mutta se auttaa ymmärtämään kuinka havainnon muuttuminen teknisten aparaattien myötä vie toisaalta kohti tarvetta luottaa omaan havaintoonsa ja maailman kohtaamista sellaisena kuin se on, toisaalta se vie kohti yhä suurempaa keinotekoisuutta.

Nämä teoreettiset pohdiskelut edustavat kuitenkin vain tietynlaista kehystä Huhtamon arkeologialle. Kirjan painavinta antia on sen antama historiallinen perspektiivi, joka on tähän asti täytynyt etsiä ulkomaisista teoksista. Huhtamo on tehnyt tarkkaa ja yksityiskohtaista työtä metsästäessään elävän kuvan syntyä käsittelevää aineistoa. Tekstiä tukee havainnollinen kuva-aineisto, jonka rooli tällaisessa kirjassa on ensiarvoisen tärkeä. "Elävän kuvan arkeologia" on, kuten mainitsin, arvokas pioneerityö.

SAMI NOPONEN

Pako lehtikuvaajan arjesta

Dianne Hagaman: HOW I LEARNED NOT TO BE A PHOTOJOURNALIST

Lexington: The University Press Of Kentucky 1996, 150 s.

Jokainen dokumentaarinen valokuvausprojekti tarvitsee oman strategiansa. Dianne Hagaman esittää oman työnsä – työskentelytapojen ja tulosten – muutoksia kirjassaan runsaan teksti- ja kuva-aineiston avulla. Kriittinen suhtautuminen valtalehdistön kuvankäyttöön ja lehtikuvaajan arkirutiineihin saa Hagamanin analysoidaan valokuvaajan työtä sekä teoreettisella että käytännöllisellä tasolla.

Yksinkertaistamisen ja yhteen asiaan keskittymisen sijaan Hagaman yrittää luoda kuvajournalismin visuaalisesti rikkaanpaan ker-

rontaa

Jos kuvasi eivät ole hyviä, astu lähemmäksi, luonnehti Hagamanin lainaama sotakuvaaja Robert Capa valokuvaajan työtään. Hagaman itse näkee tämän periaat-

tämään kuville yleensä niin tavanomaisen sekavuuden. Henkilökohtaisilla äänenpainoilla hän kertoo faktoja, kuvaustapahtumien taustoja, työprosessin etene- mistä. Hän myös analysoi perus-

HOW I LEARNED NOT TO BE A PHOTOJOURNALIST

By Dianne Hagaman

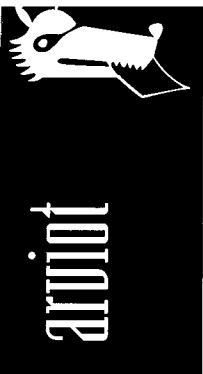
teen yhteyden lehtien kuvalliseen yksinkertaisuuteen. Kun asioita yritetään pelkistää loputtomasti, visuaalinen kieli köyhtyy ja valokuvien mahdollisuudet jäävät käyttämättä. Hagaman lähti etsimään ongelman ratkaisuja perustekemisen tasolta. Miten hänen itsensä tulee valokuvaajana toimia, jotta itse aihe tulisi esille hyvissä valokuvissa, syntyisi kokonaisuus ja visuaalisia keinoja käyttävä kuva- maailma.

Vaikka Hagaman kirjoittaa paljon aihepiiriin perehtymisen tärkeydestä ja oman kuvausprojektinsa synnystä sekä varsinaisesta henkilöiden ja tilanteiden kohtaamisesta, näkee hän Capan periaatteen vain konkreettisena kameran kanssa toimimisena. Oman ratkaisunsa hän löytää vastakkaisesta suunnasta; siirtymällä kauemmaksi kuvaan mahtuu enemmän asioita. Hän tarkastelee henkilöitä, tiloja, tapahtumia ja yksityiskohtia sekä järjestää kuvakokonaisuuksia. Näin käytännön perusratkaisuista merkityksellisimmäksi keinoksi Hagamanilla nousee kamerapaikan valinta ja kuvan rajaaminen kameran asentoa muuttamalla. Luomalla kuviinsa useampia huomiopisteitä hän saa kuvat elämään ja pystyy silti vält-

teellisesti kuviensa ominaisuuksia. Hagaman esittää kirjassaan paljon viittauksia suoraan valokuviin, jotka on myös julkaistu kirjassa. Kirja muodostaa hyvän kuvauksen erään dokumenttiprojektin synnystä, toteutumisesta ja sen tuloksista, joista tämä kirja on varmasti tärkein.

Irti rutiineista

1970-luvun alussa lehtikuvaajan asema sanomalehden uutistoimittuksessa oli huono niin meillä kuin USA:ssakin. Kiireinen juoksemisen tilaisuudesta toiseen ja standardimaisten, tilaajan tyylin mukaisten otosten räpsiminen ei ole tuonut paljon kaivattua arvostusta lehtikuvaajille sanomalehdissä. Parannuskeinona tilanteeseen Hagaman kuvaa lehtikuvaajien yritystä yritystä saavuttaa tasa-arvoisen asema uutistoimituksissa muuttamalla nimikettään kuvajournalisteiksi. Se ei tuottanut kuin kosmeettisen muutoksen. Selvästi paremman vaihtoehdon tarjoaa Hagaman, joka pyrki etsimään omaan työhönsä lisää ulottuvuuksia ja koulutautui valokuvaajaksi. Irrottautuminen sanomalehtien päivärutiineista ja paneu-

tuminen uudelleen sekä teoreettisella että käytännöllisellä tasolla valokuvan ongelmiin tuotti hyvän tuloksen. Hagaman on projektissa löytänyt oman lähestymistapansa ja reportaasihenkisen kuvaustyylin. Ainutkertaista tämä ei ole. Sekä suomalaiset (esim. Ben Kaila) ja varsinkin monet ruotsalaiset Christer Strömholmin ja Anders Petersenin innoittamina kehittivät 1970-luvulla reportaasiavalo kuvauksen vieläkin koskettavammalle tasolle. Nyt he ovat edenneet valokuvaajina omissa persoonallisissa työssään jo paljon selvemmin valokuvataiteen suuntaan.

Kirjan alkupuolen kuvaus vanhan kameratekniikan käytöstä ja tekniikan mukanaan tuomista muutoksista USA:n sanomalehdissä voidaan lukea historiallisena katsauksena. Mutta pyrkimystä opiskella kuvareportaasin perinteitä ja periaatteita (esikuvina Life, ym.) ei voi ohittaa puhumatta tämänkaltaisen dokumenttimateriaalin toimittamisesta ja taittamisesta joko aikakaus- tai sanomalehden sivuille. Hagaman selvittää miten jo 1980-luvulla pienissä lehdissä oli mahdollista, että valokuvaaja skaalaa, rajaa ja jopa suunnittelee taittoa omiin reportaaseihinsa. Suurissa lehdissä sellainen rajojen ylitys oli ehdottomasti kielletty, kuten myös vastaavasti toimittajilta kuvien ottaminen. Kulu van vuosikymmenen tekniikka ja toimituskäytäntö ovat mullistaneet mahdollisuudet. Tasavertaisen kirjoittaja-valokuvaaja-taittäjä yhteistyö voi onnistua perinteisen kuvalehden hengessä jo pienissäkin toimituksissa. Näiltä osin kirja tulee jäämään modernin kuvajournalismikirjallisuuden varjoon. Ironista nimeään myöten kirja on selvä rutiinimaisen lehtikuvaajan työn kritiikki.

PETRI NUUTINEN

Historian lehtien havinaa

Dan Schiller:
THEORIZING COMMUNICATION:
A History.

New York: Oxford University Press, 1996. 275 s.

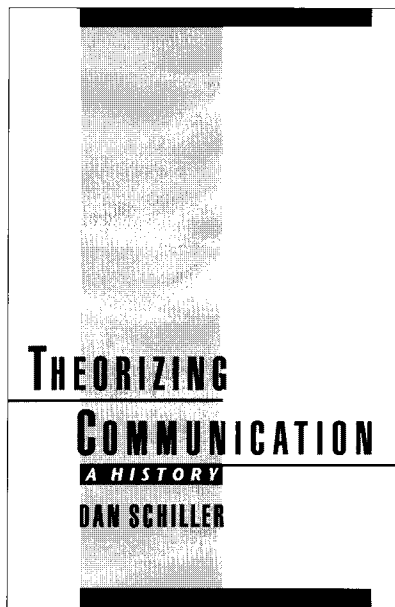
John A. Lent (ed.):
A DIFFERENT ROAD TAKEN. Profiles in Critical Communication.
Boulder: Westview Press, 1995. 319 s.

Schillerin kirjan kansiliepeen teksti vakuuttaa, että kyseessä on ensimmäinen yksityiskohtainen viestinnän tutkimuksen oppihistoria. Väärin – kirja ei ole lajissaan ensimmäinen, ja sen yksityiskoh-taisuudenkin laita on niin ja näin. Itse asiassa se sijoittuu yhtenä tuotoksena niiden edeltäjiensä joukkoon, joissa alan menneisyyttä luodetaan lähtien siitä, millaista viestinnän tutkimuksen kulloisenkin kirjoittajan mielestä tulisi olla. Tällainen lähestymistapa saattaa toki avata kiintoisiakin näkökulmia menneeseen, mutta pulmana on, etteivät menneisyyden äänet pääse tällöin esiin omilla ehdoillaan – siinä mitassa kuin tämä voisi olla mahdollista – vaan aina kirjoittajan erityisten tiedepoliittisten intressien suodattamina.

Schiller ruotii alamme menneisyyttä soveltaen kaksoisstrategiaa: yhtäältä hän käy läpi sitä, millaiseksi alan eri teoreettiset otteet ovat jäsentäneet viestinnän ja yhteiskunnan suhteen, ja toisaalta sitä, kuinka ”muodollinen viestintäajattelu on ajan saatossa asemoinut itseään suhteessa ’työhön’” (s. ix). Painopiste on jälkimmäisessä kysymyksessä – jo siksi, että Schillerin mielestä viestintäteorioiden työlle antama asema

määrää niiden yhteiskuntakäsitystä, mutta ennen kaikkea siksi, että hänen haikailemansa viestinnän tutkimuksen tulisi lähestyä kohdettaan ihmisen omatoimisuutena (human self-activity) eli inhimillis-yhteiskunnallisena toimintana (human social agency), jossa pää ja käsi, ajattelu ja toteuttava työ muodostavat elimellisen ykseyden.

Tämä ajatus on se vaaka, jolla Schiller punnitsee alan eri kehitysvaiheiden teoreettista antia. Hän hämmöittää viestintäteorioiden jatkumon ajatteluksi, joka on milloin loitonnut tästä ohjelmallisesta mittapuusta, milloin lähestynyt sitä, vaikka se tähän mennessä ei sitä olekaan saavuttanut. Alan teoreettiset kehitelmät saavatkin hänen kirjassaan äänen vain suhteessa tähän mittakeppiin.

Viestintäajattelun kehityskulku à la Schiller

Schiller aloittaa tarinansa 1800-luvun loppupuolen yhdysvaltalaisesta keskustelusta, jossa arvosteltiin varsinkin sitä, että yksityis-pääoma oli monopolisoinut tuolloin kehityksessään vauhtiin lähteneet viestimet, etenkin puhelimen ja lennättimen. Kritiikissä painotettiin, että yhteiskunnallisen merki-